

*Володимир Височанський, к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТИТУТИ: НЕСВІДОМА ЕВОЛЮЦІЯ ТА ПОЛІТИЧНІ ВПЛИВИ

Глобальне зростання цін на товари і послуги, що спостерігається останнім часом, нагадує про недоліки та обмежені можливості грошово-кредитного регулювання. Стрімке знецінення грошей разом з іншими кризовими явищами в економіці посилюють актуальність проблеми низької ефективності заходів економічної політики та актуалізують питання чи в принципі можливо досягнути гармонійного розвитку економічних відносин шляхом виключно свідомого впливу на них.

Теоретично обґрунтовану відповідь на дане питання запропонував К. Менгер у фундаментальному доробку «Дослідження про методи соціальних наук і особливо політичної економії», вперше опублікованому в 1883 році. Він зауважує, що в суспільстві має місце стихійний еволюційний процес, що складається з великої кількості дій, в авангарді якого завжди знаходиться відносно невелика група людей, котрі в особливих історичних і географічних обставинах першими виявляють те, що певні шаблони поведінки допомагають їм більш ефективно досягати своїх цілей [1]. Це відкриття запускає децентралізований процес проб і помилок, що охоплює багато поколінь, в ході якого найбільш ефективні зразки поведінки поступово отримують розповсюдження, оскільки успішно протистоять соціальній неузгодженості [2, 3]. Таким чином, існує несвідомий соціальний процес навчання шляхом наслідування, котрий пояснює, яким чином новаторська поведінка найбільш успішних і творчих індивідів завойовує популярність і в кінцевому рахунку розповсюджується на решту суспільства. До того ж дякуючи цьому еволюційному процесу суспільства, котрі перші приймають успішні принципи та інститути, мають тенденцію розширюватися і домінувати над іншими соціальними групами. Обґрунтовуючи, таким чином, походження інститутів Менгер наголошує на несвідомій природі формування найкращих практик, в тому числі, виключно в сфері економічних відносин та відповідних шаблонів поведінки, які дозволяють досягати індивідуальних цілей. Подібна гармонізація особистих взаємодій не є свідомим

творінням людини через відсутність в неї необхідної інтелектуальної мощі для засвоєння обширної маси безладної інформації, яка генерується в процесі формування інститутів. Напроти, інститути неминуче та стихійно виникають із соціальних процесів взаємодії людей [1, 4].

Керована індивідуальними цілями еволюція інститутів носить перманентний характер. Оскільки заздалегідь є невідомими її напрямок та темпи, то, застосування політичних впливів, зокрема заборон, кількісних стимулів та обмежень, лише пригнічуватимуть її та створюватимуть передумови для майбутніх кризових процесів. Напроти, законодавче обрамлення інституційних практик по мірі їх сприйняття в суспільстві посилює стійкість інститутів та сприяє гармонізації економічних відносин.

Список використаних джерел:

1. C. Menger. Investigations Into Method of the Social Sciences with Special Reference to Economics. New York University Press, New York and London, 1985. – pp 139 – 159.
2. Huerta de Soto, Jesus. Money, Bank Credit, and Economic Cycles. 3-rd English ed. Ludwig von Mises Institute, Auburn, 2012, p. 23
3. Mises, L. von. Human Action. A Treatise on Economics. 4-th rev. ed. Fox & Wilkes, San Francisco, 1996, p. 293.
4. Hayek, F. A. Individualism and Economic Order. The University of Chicago Press, 1948. – pp. 77-91.